

Ny Forskning i Grammatik

Titel:	Dislokering på moderne fransk Hvorfor og hvordan?	
Forfatter:	Henning Nølke	
Kilde:	P. Colliander og I. Korzen (red.). <i>Ny Forskning i Grammatik 5</i> , 1998, s. 83-108	
URL:	http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/nfg/issue/archive	

© Forfatterne og Odense Universitetsforlag 1998

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre numre af *Ny Forskning i Grammatik* (1993-2012) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Dislokering på moderne fransk

Hvorfor og hvordan?

Henning Nølke
Franskprojektet

1. Indledning

Det franske sprog er kendetegnet ved en ret rigid, overvejende syntaktisk styret ledstilling, specielt mht. valensled. Subjekt står normalt umiddelbart foran og objekt og adjekt umiddelbart efter verbalfeltet. Subjekt kan endvidere findes efter verbalet i inversionsstrukturer; men også disse er hovedsagelig styret af syntaktiske principper, og i alle tilfælde tilhører valensleddene den basale sætningsstruktur.

Dertil kommer imidlertid en mulighed for at dislokere valensleddene og placere dem så at sige helt uden for sætningen i en slags ekstraposition. De står så enten helt til venstre (*venstredislokering*) eller helt til højre for sætningen (*højredislokering*). Dislokering giver altså fransk nogle af de samme muligheder, som et sprog med „fri ledstilling“ har. Som hovedregel skal et sådant dislokeret valensled „kopieres“ i sætningen ved et klitisk pronomen, der angiver dets syntaktiske funktion. Der er dog visse undtagelser fra denne regel.

Man kan skelne mellem tre hovedformer for dislokering:

- **Venstredislokering med kopi** (VD+: *Cet homme, je le connais*)
- **Venstredislokering uden kopi** (VD÷: *La prison, elle connaît*)
- **Højredislokering med kopi** (HD : *Je le connais, cet homme*)

For mange grammatikere er tilstedeværelsen af en pronominel kopi en betingelse for at tale om dislokering. VD÷, som er et udpræget talesprogsfænomen, behandles ofte slet ikke, og når denne struktur endelig omtales, kaldes den hyppigst for topikalisering. Vi mener dog, at konstruktionen har så mange lighedspunkter med de „rigtige“ disloke-

ringer¹, at det er rimeligst at behandle de to typer samlet. Højredislokering uden kopi eksisterer ikke på fransk.

Dislokering er altså defineret som en konstruktion, hvori et (eller flere) valensled er placeret uden for selve sætningen, til højre eller til venstre for denne. Det dislokerede segment vil derfor oftest udgøre sit eget intonem, hvilket vil sige, at det er adskilt fra resten af sætningen ved intonationsbrud. Dette er dog ikke altid tilfældet, og de prosodiske forhold ved dislokering er i det hele taget ret komplicerede.

De tre hovedtyper adskiller sig indbyrdes på en række punkter, både mht. prosodi, syntaks og (diskurs)funktion. Vi vil derfor behandle dem hver for sig for til sidst at se på mulige kombinationer.

2. Tale og skrift

Dislokering findes både i tale og skrift; men visse typer er dog udpræget talesprogsfænomener, så en parentes om vort syn på forholdet mellem de to registre er på sin plads.

Der er naturligvis en intim sammenhæng mellem talt og skrevet sprog. Talt sprog kan refereres i det skrevne medium, og skrevet sprog kan læses op og tilføjes formentlig altid ved afkodningen en (evt. implicit) intonation. Der er ingen grund til at antage, at der skulle eksistere nogen forskel mellem talt og skrevet sprog på systemniveau. De væsentlige forskelle, der kan iagttages, bør snarere henføres til de forskellige medier. Med andre ord stiller sprogsystemet nøjagtig det samme inventar til sprogbrugerens rådighed i begge tilfælde, blot er anvendelsesbetingelserne forskellige. Fra et grammatisk synspunkt er der derfor ingen grund til at holde de to registre skarpt adskilt.

Dette synspunkt medfører, at den grammatiske analyse skal tage hensyn til prosodien. Man skal altså forestille sig den analyserede skrevne tekst

¹ Som også forekommer hyppigere i talesprog end i skriftsprog, omend frekvensforskellen næppe er så udpræget her.

udtalt. Nu er det sådan, at en given sætning normalt vil kunne udtales på flere forskellige måder. I det omfang variation i udtalen har betydning for tolkningen af sætningen, har prosodien interesse for den sproglige analyse. Prosodien tjener da til entydiggørelse af den givne streng. Denne entydiggørelse kan vedrøre alt lige fra subtile betydningsnuancer til egentlig struktur.

3. Venstredislokering med kopi (VD+)

Som Fradin (1990) har vist, bør man ud fra prosodien adskille to hovedformer for VD+, nemlig VD+ *med intonationsbrud* og VD+ *uden intonationsbrud* (det dislokerede segment er kursiveret i eksemplerne i denne artikel):

- (1) *Pierre* il est toujours prêt à nous aider
- (2) *Mon père* il a tout réparé tout seul (Fradin 1990:7)
- (3) *Son idée*, elle n'est pas difficile à saisir (Blinkenberg 1928:41)
- (4) *Ce drame entre la glèbe et l'homme*, que Millet suit avec une mâle émotion, il n'est agrémenté d'aucun effet pittoresque (ib.)

Ytringerne i (1), (2) og (3) kan udtales med eller uden intonationsbrud efter det dislokerede subjekt (og kan altså have begge strukturer), medens det lange subjekt i (4) gør en pause foran det klitiske subjekt obligatorisk. Vi skal se, at de to strukturer adskiller sig fra hinanden funktionelt.

3.1. VD+ med intonationsbrud

VD+ med intonationsbrud er uden sammenligning den oftest studerede form for dislokering. Den findes i alle stillag, omend den nok er hyppigst i det talte sprog.

Alle valensled kan venstredislokeres, men subjektet dog langt hyppigst. Således berører hele 90 % af dislokeringerne i Barnes' (1985) korpus subjekt. Som noget særligt kan et adjekt dislokeres med eller uden sin præposition:

- (5) a *A Jean, je ne lui donnerai rien*²
 b *Jean, je ne lui donnerai rien*
 c *Je ne lui donnerai rien, à Jean*
 d **Je ne lui donnerai rien, Jean*

Som det fremgår af eksemplerne i (5), er dette umuligt ved højredislokering.

Både nominalsyntaxer og ikke-klitiske pronominer kan dislokere. Ifølge den gængse opfattelse er der dog nogle særlige begrænsninger på det venstredislokerede nominalsyntaxe, idet det ikke skal kunne have ubestemt partikulær reference:

- (6) Un chien blanc m'a mordu
 a **Un chien blanc, il m'a mordu*
 b *Un chien blanc, il vous donnera toujours plus à faire qu'un chien noir*

Det ubestemte syntagma *un chien* er muligt som almindeligt subjekt, men dislokeret kan det kun forekomme med generisk reference som i (6b). Vi skal se, at denne regel, der er formuleret klarest af Larsson (1979:12), er for unuanceret.

Det dislokerede elements form hænger sammen med dislokeringens funktion. Det er klart påvist, at VD+ (med intonationsbrud) er diskursivt motiveret. Konstruktionen tjener tilsyneladende primært til at markere tematisering eller topik; men der har været og er stadig stor diskussion om, hvilken slags topik (diskurstopik/ytringstopik), der er tale om, og om, hvorvidt yderligere funktioner kan spille ind. For eksempel kan man ofte klart skelne en kontrastfunktion som i (7):

- (7) Sur la table, il y avait une pomme et une poire. *La poire, je l'ai mangée; la pomme, je l'ai mise dans le frigo.* (Geluykens, 1992:145)

² Denne type med dativ forekommer tilsyneladende sjældent uden for lingvisternes laboratorier. Således findes den slet ikke i Claire Blanche-Benvenistes korpus. I talesprog anvender man i stedet ytringen *A Jean, je ne donnerai rien*, cf. Benveniste et al. (1990:84).

Vi vil søge at vise, at der mellem dislokeringens form og funktion er en snæver sammenhæng, som i vidt omfang kan forklare de mere nuancerede diskursfunktioner, der er blevet afdækket.

3.1.1. Dislokering og fokalisering – en forklaringsmodel

Det følger direkte af vores fokaliseringsteori udviklet for fransk, at dislokeringen rent sprogligt er markeret som en særlig type specialfokus. To aspekter af denne teori er specielt væsentlige i denne sammenhæng³:

1. Der skelnes mellem **simpelt fokus**, hvis formål blot er at identificere det fokaliserede element inden for et paradigme, og **specialfokus**, der foruden identifikationen også har andre (specialiserede) formål. Specialfokus ledsages af akcentuering.
2. Fokaliseringen finder sted inden for et **fokaliseringsdomæne**, som er en del af sætningen, der er afgrænset syntaktisk og/eller leksikalsk. Fokaliseringsdomænet er karakteriseret prosodisk ved at blive afsluttet med en stærkt stigende eller faldende melodisk kurve, som markerer en (overordnet) intonemgrænse.

Lad os nu se nærmere på VD+ med intonationsbrud. Fonetisk manifesterer bruddet sig ved, at sidste stavelse udtales med en stærkt stigende melodisk kurve, der normalt – men ikke altid – ledsages af en pause (jf. Boulakia 1995)⁴. Det dislokerede element udgør derfor et fokaliseringsdomæne. Da det samtidig er sætningens første element, er det også tema⁵, så samlet får vi, at det er fokaliseret tema. Formålet med fokaliseringen må så være at identificere det konkrete tema inden for et paradigme af mulige, men i øvrigt uspecificerede temaer. Tema præsenteres altså som resultatet af et valg foretaget mellem flere mulige temaer. Dette forklarer, at VD+ blokerer for gentagelse af samme tema fra ytring til ytring (jf. Martin 1992:242), for simpel gentagelse harmonerer dårligt med eksplicit markering af tema som resultat af et bevidst

3 Der gives en grundigere indføring i fokaliseringsteorien i Nølke (1994a) og (1994b) samt i Korzen/Nølke (under udg.).

4 Den stærke melodiske stigning er det eneste konstante prosodiske aspekt ved dislokeringen.

5 Efter Hallidays definition af tema som ytringens første element, jf. Halliday (1970). Se også Nølke (1994a) og (1994b).

valg foretaget her og nu. Omvendt må man forvente, at det relevante paradigme på en eller anden måde allerede før ytringen er angivet i det diskursive univers; ellers ville det ikke være kognitivt muligt at etablere den angivne strukturering. Det stemmer fint med, at det dislokerede tema ofte er eksplicit nævnt tidligere i teksten (jf. Fradin 1990:22-23). VD+'s grundlæggende diskursive funktion ser altså ud til at være:

- Angivelse af lokalt temaskift.
- Genoptagelse af et tidligere tema eller del af et tematisk felt.

Derved skabes en særlig form for topikalsk kohæsion, og vi vil vise, at en række af de diskursfunktionelle nuancer, forskerne har afdækket, følger af denne grundfunktion.

3.1.2. *Diskursiv(e) funktion(er)*

Det er næppe tilfældigt, at det langt overvejende er subjekt, der dislokeres. Subjekt står allerede i sin normalposition som tema og er derfor prototypisk velegnet som topik. Dislokeringen tjener så til at specificere, hvorledes dette topik forholder sig til de andre topik i teksten, og kan i øvrigt samtidig give anledning til andre mere specialiserede, men hermed forbundne (diskurs)funktioner.

Den måske hyppigste og mest oplagte ekstrafunktion er en kontrastvirkning. Den opstår, når den stærkt stigende melodiske afslutning ledsages af en akcentuering (*l'accent d'insistance*), der netop i sin fri funktion angiver kontrastfokus (Nølke 1994a:136 ff.). Herved markeres en kontrastering med et andet element, som er eksplicit tilstede eller i det mindste (kognitivt) prominent (eng: *salient*) i teksten. Kontrastvarianten er ifølge Barnes' undersøgelser særlig hyppig ved dislokering af ikke-klitiske pronominer som i (8):

(8) *Moi, je vais m'en aller. Toi, tu va rester*

Tilsyneladende spiller kontrastvirkningen også ofte ind ved dislokering af objekt og adjekt (jf. eksempel (7)). I det hele taget ser det ud, som om dislokering af pronomener og af ikke-subjekt har det tilfælles, at de ikke har yderligere diskursfunktioner end de allerede nævnte. Det er dog af hver sin grund, som vi skal se nedenfor.

For at forstå hvorfor, må vi dog først se på, hvilke specialiserede (yderligere) funktioner dislokerede subjektsnominalsyntaxer kan have. Nuancerne ligger i, hvorledes genoptagelsesfunktionen manifesterer sig. Lingvister, der har beskæftiget sig med engelsk, har hævdet, at VD+'s grundfunktion er at introducere ny – oftest endda splinterny information. Dette synes umuligt på fransk, hvilket bl.a. kommer til udtryk ved, at man kun yderst vanskeligt kan have ubestemte syntagmer med partikulær reference i denne position (jf. (6)). Det passer også med, at topik skal tilhøre en form for tematisk felt eller område, der allerede eksisterer i diskursuniverset. Genoptagelsesfunktionen kan imidlertid ytre sig på forskellig måde, hvilket giver anledning til en række forskellige funktionelle nuancer. For det første kan forholdet mellem det dislokerede segment og det tematiske felt variere. Der kan være tale om del/helhedsrelation, om metonymi, om egentlig identitet osv. For det andet kan relationen være mere eller mindre tydeligt angivet i teksten. Den klareste forbindelse har man ved kontrastvarianten. Mindre klare forbindelser kan give en funktion, der minder om den, der normalt udføres af konnekterer. Det gælder især, når det dislokerede segment indeholder et anaforisk (eller demonstrativt) element. Er forbindelsen endnu mindre klar, vil det let blive relationen til resten af den ytring, det dislokerede element forekommer i, der kommer i centrum, og vi får så en slags rammeeffekt. Disse forskelle er aldrig direkte markeret i selve dislokeringen, men udspringer af ko- og kontekst. Vi skal til gengæld se i 3.1.4, at nogle parallelle strukturer kan specialisere sig i særlige typer genoptagelse.

Det er desværre ikke muligt her at gå yderligere ind i disse ofte subtile nuancer. Det ville kræve en egentlig tekstlingvistisk tilgang. Ovenstående betragtninger sætter os dog i stand til at forstå, hvorfor pronominer og ikke-subjekter udviser et langt mindre nuanceret funktionsmønster. For de ikke-klitiske pronominers vedkommende hænger det sammen med disses inhærente deiktiske værdi (jf. Nølke 1997b). Kombineret med den markerede funktion 'temaskift' og det faktum, at deiksis oftest ledsages af akcentuering, giver dette næsten automatisk en kontrastvirkning. For objekter og adjekter skal grunden snarere findes i den fremrykning fra en remaposition til en temaposition, VD+ medfører. Objekter og adjekter er ikke prototypisk topiske, og selve tematiseringseffekten, der forvandler dem til et topisk element, kommer derfor til

at stå stærkt i interpretationsprocessen – evt. kombineret med en kontrasteffekt. Hvis denne forklaring holder stik, vil nærmere undersøgelser af de relativt få tilfælde af venstredisløkerede ikke-subjekter måske afsløre, at de faktisk har ekstrarfunktioner, der blot hidtil er gået upåagtede hen.

Et muligt ektramotiv til VD+ kan være, at den tillader fri-ordstillings-effekter, som man ser det på fx slaviske sprog. Man kan nemlig have en ophobning af venstredisløkeringer i samme ytring (se også afs. 6):

- (9) a *Moi, la voiture, je ne l'ai pas vue*
 b *La voiture, moi, je ne l'ai pas vue*

Lejlighedsvis kan dislokeringen udnyttes til helt specifikke (ekstra) formål. Det gælder især ved pronominer, hvor dislokering muliggør forskellige former for tilføjelser og kommentarer til pronominet:

- (10) a *Mais moi, personnellement, j'en suis pas*
 b *Toi surtout, tu devrais comprendre*
 c [...], *mais, lui non plus, il ne dormait pas.* (J. Vernes, *Le tour du monde* 181)

Også for nominal- og præpositionssyntagmer kan noget lignende dog gøre sig gældende:

- (11) *Même, même à la corde à nœuds, j'savais pas y monter.* (Barnes 1985:13)

Følgende eksempel er interessant i denne sammenhæng:

- (12) *La très célèbre cathédrale, dès en arrivant, elle s'indique* (Loti, cit.: Gadet)

Her kunne pronominet *elle* principielt udelades, og vi ville så have en ganske almindelig sætningsstruktur med udnyttelse af det latente intonationsbrud, der på fransk findes efter det ubundne subjekt (jf. Korzen/Nølke, under udg.). Det er altså alene tilstedeværelsen af kopien, der definerer dislokeringen i denne type eksempler. Havde verbalgrup-

pen været fonetisk tungere, ville en udeladelse af pronominet have forekommet naturlig; så i den forstand kan man sige, at det er rytmske hensyn, der motiverer dislokeringen i dette tilfælde. Hvis man sammenligner eksemplet med eksempel (13):

- (13) (...), mais le texte qui en était résulté, ne reprenait pas cependant les formules qui avaient été utilisées en 1971. (Couchez, *Procédure civile* 191)

som er uden dislokering, men hvori der alligevel er komma mellem (ubundet) subjekt og verbalfelt, fornemmer man, at den udvidede brug af dislokering på moderne fransk hænger sammen med eksistensen af et latent intonationsbrud umiddelbart foran verbalfeltet. Herved adskiller fransk sig afgørende fra de germanske sprog, så det bør ikke undre, at betingelserne for dislokering på fransk adskiller sig væsentligt fra dem på engelsk.

3.1.3. Særlige syntaktiske forhold

Vi har hidtil slet ikke set på kopiens form. Ved dislokeret subjekt kan kopien enten være et personligt pronomener (*il, elle, ...*) eller et af de neutrale pronomener *ce* og *cela* (*ça*). Der er en sammenhæng mellem kopiens form og det dislokerede segments referenceforhold. Brug af neutralt pronomener fører ofte til generisk reference:

- (14) *Un cadavre, ça tombe dès qu'on le touche.* (Du Camp, *Mémoires* 287)

I tilfælde som (14), hvor et substantivsyntagme genoptages med *ça*, synes dette altid at gælde. Forholdene er mere subtile i den overordentlig hyppige struktur 'dislok, *c'est* præd.':

- (15) *La soupe à l'oignon, c'est bon.* (Larsson 1979:138)
 (16) *Les vieilles gens, c'est fragile, vous savez*
 (17) M: [...] parce que j'ai trouvé un vrai.
 E: Non, mais ça fait du bien, quand tu as nagé.
 C: Pourquoi? Qu'est-ce qu'y a? C'est quoi le vrai?
 M: Ah *le vrai sauna*, c'est magnifique, c'est magnifique
 (Barnes 1985:31)

Nogle lingvister (fx Larsson 1979) har ligefrem fremført, at genoptagelse med *c'est* automatisk giver generisk læsning. Barnes (1985:53) præsenterer imidlertid en stribe eksempler, der tydeligt viser, at denne påstand er for stærk. For eksempel:

- (18) *La table sur laquelle on mange, c'est dans la salle à manger*
 (19) *Tours, c'est connu*

I disse eksempler tillader selve det dislokerede segments form ikke en generisk læsning. Det kan dog også være situationen, der afgør:

- (20) (Efter at være blevet tilbudt en appelsinjuice):
Oui, un jus d'orange, c'est très bien, oui

Og *ce* kan være obligatorisk, simpelthen fordi det dislokerede element er *ça*:

- (21) *Ça, c'est ma dernière proposition*

Måske kan man opretholde, at Larssons regel gælder for skriftsprog. Det er jo velkendt, at skriftsproget ofte foretrækker et personligt pronomen, hvor talesproget anvender *ce*. Det forekommer da også naturligt at erstatte *ce* med *elle* i (18) og (19), hvorimod dette virker vanskeligere i det stærkt situationsbundne eksempel (20). Barnes (1985:54) foreslår, at man i stedet for at se på det neutrale pronomen snarere først bør søge at præcisere de personlige pronominers anvendelsesbetingelser, således at det neutrale pronomen bliver en slags alt-andetlige løsning. Hun foreslår, at de personlige pronominer refererer til individuelle entiteter, og at prædikativet angiver en inhærent egenskab i entiteten. Denne analyse forudser, at de personlige pronominer også kan anvendes ved generisk læsning som i (6b) nedenfor. Dette problem kan dog næppe anses for at være endeligt løst.

På et andet punkt har der til gengæld indtil for ganske nylig været udbredt enighed: Det dislokerede segment skal ikke kunne have ubestemt, partikulær reference. Eksempler som (6) er blevet fremført til illustration af dette forhold (jf. 3.1 ovenfor):

- (6) Un chien blanc m'a mordu
 a **Un chien blanc*, il m'a mordu
 b *Un chien blanc*, il vous donnera toujours plus à faire qu'un chien noir

Man støder dog lejlighedsvis på eksempler, hvor denne begrænsning ikke synes at gælde. Denis Apothéoz (1997:194) præsenterer følgende eksempel (dog uden at forklare det):

- (22) On tire un numéro et celui qui a le numéro il a gagné. *Un copain d'à côté*, il a gagné ça, il a gagné vingt-cinq milles balles

Claude Muller (under udg.) har for nylig påvist, at konstruktionen er mulig, blot kræver den, som vi skal se, at ganske bestemte kontekstuelle betingelser er opfyldt. Han sammenligner bl.a. eksempler som:

- (23) **Un porte-manteau*, il est derrière le comptoir. (fra Berthoud 1994)
 (24) *Une vendeuse rousse avec un foulard vert*, elle se trouve au second comptoir
 (25) *Une décapotable vert pomme*, elle a tourné à gauche il y a 5 minutes
 (26) – Je cherche une scie sauteuse.
 – *Une scie sauteuse*, je l'ai vue derrière l'établi

Der er klart tale om ubestemt, partikulær reference i (24), (25) og (26). Det afgørende er, at den ubestemte reference svarer til en unik og specificeret entitet i disse eksempler i modsætning til, hvad der gælder i (23). Med andre ord stiller konstruktionen særlige krav til genoptagelsesfunktionen. Det tematiske felt skal være således konstrueret, at det er let at konstruere en unik og specificeret entitet ud fra det. Begge Mullers eksempler er (eller forestilles lettest som) dialogale. Det dialogale tillader, at det tematiske felt er tæt på i tid, og derfor kognitivt prominent⁶. Samtidig indeholder selve det dislokerede nominalsyntag-

6 Der synes at være store forskelle på mulighederne i dialog og monolog. For eksempel er der normalt tale om temaskift, når en ny taler tager ordet, og det tillader, som vi har set, at det tematiske felt kommer tæt på i tid. Hele dette problemområde fortjener et grundigere studium.

me attributiver, der præciserer referencen yderligere. Eksempel (24) ovenfor er derimod monologalt; men attributivet *d'à côté* tillader den nødvendige situationelle specifikation. Hele dette problemkompleks indeholder endnu mange dunkle punkter.

Et særligt fænomen opstår, når et adjekt dislokeres; det kan forekomme med og uden sin præposition:

- (27) a *Cette affaire*, je préfère ne pas en parler
 b *Je préfère ne pas en parler, *cette affaire*. (Barnes 1985:7)
- (28) *Le mariage*, je m'en moque, dit Victoria. Ce qui me met hors de moi, c'est qu'elle veut m'obliger à assister à ça,... (Stavinová 1985)
- (29) *De la prison* on en sort vivant, pas de la guerre⁷ (Céline, cit.: Gadet)

Som (27) illustrerer, adskiller VD+ sig på dette punkt fra HD, der altid kræver tilstedeværelse af præpositionen. Imidlertid har konstruktionerne med og uden præposition ikke helt samme egenskaber. Med præposition finder man ifølge Blanche-Benveniste (1990:84 ff.) stort set kun det ikke-klitiske pronomen (se også note 2), og funktionen synes i overensstemmelse med vore analyser blot at være kontrastering:

- (30) a *A eux* on ne leur parle pas
 b *A toi ça* t'est arrivé
 c *De ça* on n'en a jamais parle ensemble

Det er også kontrastvirkningen, man finder i (29) ovenfor, som er et af de sjældne autentiske eksempler med VD+ med præposition. Konstruktionen uden præposition er derimod hyppig (stadig eksempler fra Blanche-Benveniste 1990:85):

- (31) a [...] *les femmes* je leur fais pas confiance
 b Il y a un chapitre capital – *le héros* on lui coupe la tête
 c *L'école* quand j'y vais je suis pas ravi
 d *La politique* on nous en parle

⁷ Man bemærker den ytingsinterne kontrastive funktion i dette eksempel.

VD+ synes her (foruden tematiseringen) at have en slags konnektorfunktion, idet det dislokerede nominalsyntaxme tilsyneladende altid genoptager en leksikalsk størrelse fra en tidligere ytring. Det illustreres klart, hvis vi medtager mere af den sammenhæng, (31a) forekom i:

(32) moi je connais les femmes et *les femmes* je leur fais pas confiance

For at beskrive dette fænomen, taler Blanche-Benveniste om leksikalsk binding (*lien lexical*, 1990:85).

3.1.4. Andre tematiserende strukturer

VD+ er i konkurrence med andre strukturer, der har specialiseret sig i at fokalisere tema. Et kort kig på nogle af disse kan tjene til at præcisere dislokeringens funktion. Eksemplerne (33) og (34) repræsenterer en første type:

(33) Paul, lui, il a réussi

(34) Pierre, par contre, est toujours prêt à nous aider

Udfyldningen af pladsen mellem ubundet subjekt og verbalfelt bevirker en temafokalisering. Formålet er imidlertid her et andet end dislokeringens. Forskellen ligger i det implicerede paradigmes natur. Modsat dislokeringen indeholder denne fokalisering instrukser vedrørende det implicerede paradigmes form; det konstrueres nemlig ud fra fokusdomænet, således at det i de to eksempler består af (andre) personer, der (på forhånd) kunne tænkes at verificere de samme prædikationer. Derfor udløser (33) og (34) inferenser bl.a. om, at disse prædikationer ville være falske for de andre medlemmer af paradigmet. En sådan semantisk struktur er helt fraværende ved dislokeringen. De to strukturer kan endda kombineres, så begge funktioner opnås:

(35) Vous en mettez du temps pour écloser votre godet. *Papa*, lui, il en avalait dix

Andre strukturer ligger nærmere VD+:

(36) Quant à Pierre, il est toujours prêt à nous aider

(37) Pour ce qui est de Pierre, il est toujours prêt à nous aider

- (38) En ce qui concerne Pierre, il est toujours prêt à nous aider
 (39) Pour moi, je suis né dans votre pays. (Voltaire, cit.: Riegel et al.)

Disse strukturer betragtes undertiden som varianter til VD+ (fx af Riegel et al. 1994:430). Det støtter faktisk vores analyse. De introducerende elementer (*quant à, pour ce qui est de, en ce qui concerne* og *pour*) kan nemlig analyseres som eksplicite temafokalisatorer, hvorved vi får samme grundlæggende struktur som ved dislokering. Som leksikalske fokalisatorer må de dog forventes at have nogle yderligere specifikke instrukser. Kjersti Fløttum (under udg.) har i en minutiøs analyse vist, at dette gælder for *quant à*, der indfører en slags listelæsning. Det tema, der introduceres af *quant à*, er bl.a. altid led i en opremsning, hvori det ikke er første element.

3.2. VD+ uden intonationsbrud

Denne variant, som vi så eksempler på i (1), (2) og (3):

- (1) *Pierre* il est toujours prêt à nous aider
 (2) *Mon père* il a tout réparé tout seul (Fradin 1990:7)
 (3) *Son idée* elle n'est pas difficile à saisir (Blinkenberg 1928:41)

ser ud til kun at eksistere for subjekt, hvilket ifølge Fradin (1990) skyldes, at det dislokerede og det klitiske subjekt i dette tilfælde følger umiddelbart efter hinanden. Da man ikke kan have to subjekter i samme sætning, er det derfor umiddelbart klart, at det ene må være dislokeret, og man har ikke brug for nogen prosodisk markering af dislokeringen. Hvordan det end forholder sig, er det klart, at subjekt ikke kan være fokaliseret i dette tilfælde, da det ikke udgør noget selvstændigt intonem. Det virker da heller ikke fremhævet på nogen måde, som det fremgår af følgende eksempel:

- (40) *Ces Romains* ils sont fous

Uden intonationsbrud vil (40) typisk anvendes i en situation, hvor man allerede taler om romerne, og hvor der således ikke er tale om noget temaskift, endsige nogen kontrastvirkning. Med intonationsbrud får man derimod automatisk temaskiftfunktionen, som vi har set.

Forklaring på VD+ uden brud må altså findes andetsteds. Varianten tilhører tilsyneladende udelukkende talesproget, og det er nærliggende at kæde den sammen med det faktum, at talesproget i vidt omfang benytter sig af præfabrikerede strukturer⁸. Helt specielt er verbet smeltet sammen med sine klitika i en sådan grad, at verbum plus klitiske pronominer snarest opfattes som ét (udvidet) ord, der præsenteres samlet. Det klitiske subjekt er der altså automatisk som en slags fleksiv, og ønsker man et frit (ikke-klitisk) subjekt, placeres det så blot foran det udvidede verbal. VD+ uden intonationsbrud er således snarest at opfatte som en mekanisk følge af en form for krystalliseringsproces, der har ført til det klitiske subjektspronomens integration i verbalet. Der er derfor strengt taget slet ikke tale om dislokering, og strukturen synes da heller ikke i almindelighed at have nogen speciel kommunikativ funktion. Subjekt står på det frie subjekts normale plads i sætningen.

Også de ikke-klitiske pronominer kan forekomme her:

(41) *Moi j'suis pas bête*

(42) *Lui (il) est toujours là*

Især kombinationen *moi je* er hyppig og har på det nærmeste udkonkurreret brugen af *je* alene i spontant talesprog – især når ytringen er den første i en intervention. *Moi je* fungerer her ligefrem som en turtagningsmekanisme⁹.

I tredjeperson udelades det klitiske pronomen hyppigt:

(43) *Elle préfère le café noir*

I skriften kan man ikke afgøre om *elle* er dislokeret eller ej i (43), og derfor siger grammatikerne, at man skal sætte komma i dette tilfælde. I talesprog er der dog intet problem. Her er de to former nemlig ikke ens, idet det ikke-klitiske pronomen er betonet.

8 Allerede Blinkenberg (1928:26) taler om „phrases automatisées“.

9 Hanne Leth Andersen har gjort mig opmærksom på, at det nok er *moi*, der alene er ansvarlig for denne funktion, som man også finder i ytringer som *Mois mes parents ils sont très ouverts*.

3.3. Opsamling

VD+ kan forekomme med eller uden intonationsbrud svarende til to forskellige (diskurs)funktioner. Med brud sker der en temafokalisering, hvilket indikerer en særlig form for temaskift. I dette tilfælde er dislokeringen diskursivt motiveret; den er et kohæsiionsmiddel. Uden brud er dette ikke tilfældet. Dislokeringen har så ingen funktionel motivation, men er en simpel „mekanisk“ variant af den normale sætningsstruktur. I praksis er det imidlertid ofte vanskeligt at afsløre den eventuelle tilstedeværelse af et intonationsbrud. Derfor kan fokaliseringen af tema opfattes som mere eller mindre stærk, og den kan altså undertiden helt forsvinde i det talte sprog. Tilsvarende kan temaskiftet opfattes som mere eller mindre markeret, og dislokeringen kan endda være helt uden mærkbar (diskurs)funktion.

4. Venstredislokering uden kopi (VD÷)

Venstredislokering uden kopi som i:

(44) *La prison, elle connaît*

er et udpræget talesprogsfænomen. Den er ofte blevet omtalt som ‘topikalisering’ i analogi med topikalisering på fx engelsk. Mange grammatikere har også ligefrem opfattet strukturen som en anglicisme; men den har formentlig eksisteret hele tiden i fransk (Gadet 1991). Topikalisering er imidlertid for os en funktionel term og derfor uheldig at anvende om en syntaktisk struktur. Noget andet er så, at strukturens grundfunktion er en tematisering af det dislokerede segment, fuldkommen parallelt med, hvad der gælder for VD+, og af samme prosodyntaktiske grund. Derfor vil funktionen også oftest være en topikalisering; men det er som sagt ikke en strukturel beskrivelse.

Eksemplerne i litteraturen er forholdsvis få, hvilket nok netop hænger sammen med, at talesprog først de seneste år er blevet underkastet seriøse undersøgelser. Følgende sætning citeres igen og igen:

(45) *toute une ceinture de douros pour dépenser à la guerre, il avait* (Paulhan, citeret af blandt andre Damourette/Pichon, Le Bidois og Gadet)

Som det fremgår, kan det dislokerede segment være ret så omfattende. Strukturen synes stort set forbeholdt dislokering af objekt. Claire Blanche-Benveniste, der er en af de få lingvister, som har foretaget grundige analyser af talesprogets syntaks, citerer nogle undersøgelser foretaget af Pohl (1984) og Sabio (1992), som viser, at nogle få verber tillader VD÷ af deres objekt. Det drejer sig især om *connaître*, *savoir*, *aimer*, *adorer* og *détester*. Hun nævner bl.a. følgende eksempler (1996:113):

- (46) *La politique fiction*, vous connaissez : l'art de faire frémir
- (47) *ça*, elle peut comprendre
- (48) *les poireaux*, je déteste
- (49) Il faut dire que *la prison*, elle connaît
- (50) *Le sanglier*, tu aimes, petite fille?

De få eksempler, Barnes (1985) nævner, er da også med verberne *savoir* og *aimer*.

Andersen (1997:108) viser, at VD÷ også kan forekomme ved ytringsverber og lignende:

- (51) *Tu es en retard*, je constate

VD÷ forekommer faktisk også med subjekt, nemlig ved pronominer i 3. person:

- (52) *Lui* ne dit rien

Strukturelt og funktionelt synes denne struktur at have nøjagtig samme egenskaber som eksemplerne ovenfor. (52) kan dog også analyseres som en ganske almindelig sætningsstruktur, hvori det ubundne subjekt blot er udfyldt af et ikke-klitisk pronomener. Vi er altså tilbage til den type konstruktioner, vi diskuterede i 3.1.2 i forbindelse med eksemplerne (12) og (13).

5. Højredislokering (HD)

HD er langt mindre studeret end VD. Ved HD er der altid en anaforisk relation med et valensled som antecedent. Denne behøver imidlertid

ikke bestå af et klitisk pronomen. Man kan skelne to typer HD efter antecedentens natur:

Almindelig højredislokering (HD), hvor antecedenten er pronominel og kan være et hvilket som helst valensled.

Kvalitativ dislokering, hvor antecedenten er et ubundet subjekt og den anaforiske forbindelse til dette evt. associativ.

Sætning (53) er et eksempel på kvalitativ dislokering:

(53) Le voisin a tout raconté, *l'imbécile*

Kvalitativ dislokering har en prædikativlignende funktion, hvorved den nærmer sig frie prædikater. Den adskiller sig i det hele taget væsentligt fra alle andre former for dislokering og vil ikke blive behandlet yderligere her, hvor vi koncentrerer os om almindelig højredislokering.

I modsætning til VD har HD altid kopi, og ved dislokeret adjekt er præpositionen altid med:

(54) Je vais lui dire deux mots *au patron*

(55) Il est toujours prêt à nous aider, *Pierre*

(56) Elle n'est pas difficile à saisir, *son idée*

(57) Ils ne sont pas rares, *les gens que l'on voit arriver aux rendez-vous avec une demi-heure d'avance.* (Duhamel, cit.: Blinkenberg 1928:48)

(58) Ça fait du bien, *un bain chaud*

(59) Quelles idées tu as *toi?*

(60) N'empêche que ce matin vous lui couriez aux trouses, *à cette petite*

(61) Elle en a une belle, *ma patronne, de voiture*¹⁰

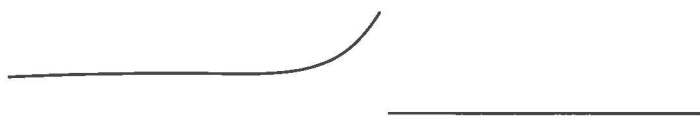
Som sidste eksempel illustrer, kan flere valensled højredislokere i samme ytring.

HD har ret enkle formelle karakteristika. Der synes således ikke at væ-

¹⁰ I de to sidste ytringer ser vi eksempler på dislokering af elementer, der ikke er selvstændige valensled, men som svarer til henholdsvis *lui* og *en*.

re nogen begrænsninger på determinativbrugen, omend bestemt form også her er dominerende. Ligeledes kan såvel nominalsyntaxmer som ikke-klitiske pronominer forekomme. Endelig har ytringer med HD altid den samme grundlæggende prosodiske struktur:

(62)

Sidste stavelse før dislokeringen udtales med en stærkt stigende melodisk kurve, og selve det dislokerede segment udtales med en monoton melodi på et dybt leje (parentesintonemet). Der kan forekomme mindre idiosynkratiske variationer; men den fundamentale struktur er obligatorisk (jf. Ashby 1994).

Medens de formelle egenskaber således er relativt enkle, er det straks vanskeligere at bestemme de funktionelle. Man kan med det samme slå fast, at funktionen må være helt forskellig fra den, man finder ved VD+. På grund af den prosodiske struktur kan det dislokerede segment nemlig umuligt udgøre (en del af) et fokusdomæne og kan således ikke fokaliseres¹¹. Selv om flere forskere (fx Martin 1992) også har talt om tematisering i forbindelse med højredislokering, må denne være væsensforskellig fra den, vi finder ved VD+. Det er bl.a. afslørende, at temafokalisatorerne (*quant à, en ce qui concerne* osv.) er helt udelukkede ved højredislokering.

William J. Ashby (1988; 1994) har afdækket fire funktionelle typer i sit materiale: *clarification*, *turn closing*, *topic shift* og „*weak*“, hvor „*weak*“ er en betegnelse for tilfælde, hvor den pragmatiske motivation var svær at afdække. „*Clarification*“ var hyppigst og „*topic shift*“ sjældnest. Ashby giver bl.a. følgende eksempler på de fire typer:

¹¹ Som alle sproglige elementer kan det underkastes specialfokalisering, specielt metalingvistisk (jf. Nølle 1994a og 1994b); men det er sagen ivedkommende.

- (63) *Clarification:*
 (Taler er ved at beskrive en venindes nye lejlighed)
 C'est un appartement du dix-neuvième siècle. Il est renové. Oh,
elle n'est pas vieille, **la maison**
- (64) *Turn closing:*
 – Votre mari est-il de la région?
 – Oui, **il** est de Loches, **mon mari**
- (65) *Topic shift:*
 C'était libéré par le maquis ici. C'est le maquis qui a fait la libération du coin. Déjà un petit peu, l'armée américaine était au nord de la Loire, jusqu'au près de Tours; oui au nord de la Loire. Elle était pas au sud. Et puis, **ils** étaient méchants à la fin, **les Allemands**. A la fin, quand ils ont vu que la situation était perdue, vous savez? Oh! Alors pour un oui, pour un non, on fusillait beaucoup ici
- (66) *Weak:*
 Je peux tuer à Chinon encore. Chinon, c'est encore dans l'Indre-et-Loire; c'est à vingt kilomètres, **Chinon**. J'ai mon frère qui est boucher à Chinon, pareil que moi

Ser man nærmere på Ashbys eksempler, forekommer etiketterne lidt tilfældige. Man kan i alle tilfælde tale om en form for 'clarification', medens 'turn closing' og især 'topic shift' i (65) snarere synes at være en tillæggsfunktion, der forklares ud fra konteksten og placeringen i diskursen. Særlig utilfredsstillende er det selvfølgelig, at der er en rest-gruppe helt uden forklaring.

Ældre arbejder har nævnt en helt anden type funktion i forbindelse med højredisløkering. Således nævner allerede Blinkenberg (1928), at strukturen ofte giver anledning til en emotiv læsning. Han nævner eksempler som:

- (67) Il est excellent, *ce vin*
 (68) C'est renversant, *cette idée de papa*
 (69) Elle me plaisait pourtant bien, *Hortense*

Nu kan det stærkt subjektive begreb 'emotiv' jo nok ikke siges at være veldefineret. Der er dog næppe tvivl om, at Blinkenberg har fat i noget, der svarer til en almindelig intuition. Selv om det er tydeligt, at der også er andre elementer i sætningerne (67) til (69), der bidrager til den emotive læsning, ser det nemlig ud til, at selve den prosodosyntaktiske struktur også hjælper til (se nedenfor). Sammenligning af HD og VD i følgende eksempler er slående i denne henseende:

- (70) a Je ne suis pas bête, *moi!*
 b *Moi*, je ne suis pas bête!

Medens (70a) forekommer at have klart emotiv betydning, er denne nuance helt fraværende i (70b).

Det er vanskeligt at se noget klart mønster i de ovenstående iagttagelser. Modsat VD+ synes HD dog ikke at have nogen egentlig diskursiv funktion; den fungerer inden for ytringens ramme. De få eksempler, Ashby har fundet på 'turn closing' og 'topic shift', kan forklares som afledte (se nedenfor).

For at forklare højredislokeringens funktion må man (i første omgang) skelne mellem, om det dislokerede element er pronominent eller ej. For ikke-pronominelle højredislokerede segmenter skal forklaringen efter al sandsynlighed, som allerede Blinkenberg så det, findes i den krystalliseringsproces, man kan observere på moderne fransk. Den fører nemlig til, at verbalet integrerer de klitiske pronominer for således at danne et udvidet ord, der så at sige ytres automatisk. Føler taler behov for at præcisere, hvem der er referent for et eller flere af valensledene, kan han gøre det ved at tilføje dem efter verbalfeltet. Resultatet bliver højredislokering. Dislokeringen kommer så til at tjene som en specifikation af referenten. Nu kan en specifikation imidlertid have forskellige motiver. I løbende diskurs kan den skyldes usikkerhed med hensyn til selve den referentielle forståelse, og man får Ashbys første funktion. En særlig grund til denne usikkerhed kan være, at man uden at angive det på anden måde skifter topik – og man får Ashbys tredje funktion. Endelig kan motivationen være svær at spore, og så har vi hans fjerde funktion, der således ikke er en funktion i normal forstand, men blot en kasse, man putter de eksempler i, man ikke er i stand til at

analysere til bunds. Analysen forudser altså direkte, at der må være denne funktionsmangfoldighed.

Modsat de ovennævnte tre funktioner kan man finde de to sidste – ‘turn closing’ og emotiv værdi – både ved pronominel og ikke-pronominel højredislokering. Disse funktioner kan forklares ud fra selve konstruktionens struktur. Hvis det fremgår af konteksten, at det dislokerede element refererer til topik for det diskurssegment, man er i gang med, er det naturligt at forestille sig, at man ved at stille det allersidst i interventionen kan angive, at denne er slut. Derved får HD den lukkevirkning, Ashby har noteret; men altså kun, hvis elementet allerede er topik, hvilket faktisk også gælder i alle de eksempler, Ashby har citeret. Endelig kan det vises, at ytringens prosodosyntaktiske struktur fremmer en emotiv læsning. For det første kan segmenter, der formidler emotiv værdi, ikke underkastes almindelig fokalisering. De udtrykkes derfor ofte netop ved hjælp af parentesintonemet. For det andet er emotiv værdi ofte knyttet til gentagelse. Begge betingelser er opfyldt i højredislokeringen.

Krystalliseringsprocessen og selve strukturen forklarer altså alle de funktionelle træk, man kan konstatere ved højredislokering.

6. Kombination af dislokeringstyper

De forskellige dislokeringstyper kan kombineres indbyrdes. De bevarer deres funktioner, og der åbnes således for et ret så varieret funktionelt kompleks. Vi skal nøjes med at give et par eksempler:

- (71) *Nous, nous ne l'étions pas, peut-être, fatigués?* (Rostand, cit.: Gadet)
- (72) Il est rapide, *Philippe*. Quant à se limiter, *lui*, il sait
- (73) – Assurance pas assurance, *moi* si vous voulez mon avis *moi* j'aime mieux une voiture qui tient la route,...
- (74) Tu ne crois pas, dit doucement Marceline, que tu devrais essayer de la retrouver? – *Moi*, dit Gabriel, *moi* je retourne me coucher

(73) og (74) viser gentagelse af samme dislokering omkring et ind-

skudt element. Bemærk især (74), hvor det er et *inquit* – som jo typisk kun findes i skriftsprog – der forårsager dubleringen. I (75) får vi foruden dublering til venstre gentagelse til højre:

- (75) Mais *moi* ma petite fille *moi* j'ai autre chose à faire *moi!* que de rêves

Sidste eksempel er særlig interessant:

- (76) *Madame Dupont*, elle est née ici, *elle*

VD+ sikrer, at man forstår, at *elle* er topik, og HD er pronominel og har derfor enten emotiv værdi eller lukkefunktion. Emotiv værdi synes udelukket pga. af det leksikalske indhold. Tilbage står altså kun lukkefunktionen, og det synes da også helt klart at være den funktion, man fornemmer i denne ytring.¹²

7. Konklusion

Dislokering er et vældigt og endnu kun lidet studeret område, og vi har her kun kunnet komme ind på nogle forhåbentlig centrale karakteristika og problemer. Vi har fx slet ikke været inde på afgrænsningsproblematikken i forhold til strukturer som flg. (fra Apothéoz 1997:189):

- (77) a et puis ça fait une année *que j'ai commencé à l'hôpital*
 b ça m'embête beaucoup Georges *de ne pas être là eh demain mercredi à souper*
 c mais ça t'as toujours aimé *bouger et pis aller dehors*
 d le docteur Chose ça lui paraissait gros *ce que je lui disais*

Ligeledes har vi ikke set på forholdet til eksempler som i (78):

- (78) *Moi, le sport qui me passionne, c'est le rugby*

¹² Selv om det naturligvis er vanskeligt at afgøre uden en større kontekst, kunne eksemplet tyde på, at den lukkefunktion, Ashby har afdækket, snarere er en „topik-lukkefunktion“. HD tjener til at markere, at nu er taler færdig med dette topik. I monolog kan han fortsætte med et andet, i dialog kan modtager tage det samme topik op. Dette spørgsmål kræver større undersøgelser.

der ofte blandes sammen med dislokering, fordi det spidsstillede *moi* har en funktion, der minder meget om den, man finder i VD+.

Vi mener dog at kunne konstatere, at dislokering i fransk modsat fx i engelsk er godt på vej til at blive grammatikaliseret. Sætningskernen er ved at krystallisere sig som verbal med klitika, og det åbner for at valensleddene kan placeres delvis frit uden om denne kerne. Fransk genfinder derved en vis smidighed i ordstillingen, som det ellers havde mistet i løbet af sin udvikling. Bally (1932:60) illustrerer det med følgende eksempler:

- (79) je n'arrive pas à résoudre ce problème
 a moi, je n'arrive pas à résoudre ce problème
 b résoudre ce problème, je n'y arrive pas
 c ce problème, je n'arrive pas à le résoudre

Dislokeringen giver mulighed for at tematisere næsten et hvilket som helst element. Hvad vi er vidne til, kan minde lidt om de muligheder, der er på V2-sprogene; men strukturen og begrundelsen er en helt anden. Hvor V2-sprogene rent topologisk har indbygget et „spidsfelt“, der kan bruges til dette formål, skyldes muligheden på fransk en krystallisering i selve sætningens kerne.

Nyudvikling i sprog kommer først til syne i talesprog, og dislokering er da også stadig i høj grad et talesprogsfænomen. Fransk grammatisk tradition har imidlertid indtil for nylig hovedsagelig beskæftiget sig med skriftsprog, og derfor er dislokering kun blevet kursorisk behandlet af grammatikerne. Et stort og spændende forskningsområde ligger forude og venter – bl.a. på de fremskridt, der i øjeblikket gøres inden for talesprogsforskningen, nu hvor talesprog endelig har fået lov at være med ved de fines bord.¹³

¹³ En stor tak til Hanne Leth Andersen, der har læst en foreløbig version af denne tekst. Takket være hendes inspirerende kommentarer er nogle fejl blevet rettet og nogle fremstillinger blevet klarere.

Henvisninger

- Andersen, Hanne Leth (1997). *Propositions parenthétiques et subordination en français parlé*. København, Romansk Institut, Københavns Universitet (ph.d.-afhandling).
- Apothéloz, Denis (1997). Les dislocations à gauche et à droite dans la construction des schématisations. In: Berrendonner Alain & Denis Miéville (red.): *Logique, discours et pensée*. Frankfurt am Main et al., Peter Lang, 183-217.
- Ashby, William J. (1988). The syntax, pragmatics, and sociolinguistics of left- and right-dislocations in French. *Lingua* 75, 203-229.
- Ashby, William J. (1994). An acoustic profile of right-dislocation in French. *Journal of French Language Studies* 4, 127-145.
- Bally, Charles (1932). *Linguistique générale et linguistique française*. Bern, Francke.
- Barnes, Betsy K. (1985). *The pragmatics of left detachment in spoken Standard French. Pragmatics and beyond* 6:3. Amsterdam/Philadelphia, John Benjamins Publishing Company.
- Berthoud, Anne-Claude (1994). Indéfinis et thématisation. *Faits de langues* 4, 161-168.
- Blanche-Benveniste, Claire et al. (1990). *Le français parlé. Études grammaticales*. Paris, Éditions du CNRS.
- Blanche-Benveniste, Claire (1996). Trois remarques sur l'ordre des mots dans la langue parlée. *Langue française* 111, 109-117.
- Blanche-Benveniste, Claire (1997). *Approches de la langue parlée en français*. Paris, Ophrys.
- Blinkenberg, Andreas (1928). *L'ordre des mots en français moderne. Première partie*. København, Høst & Søn.
- Boulikia, Georges (1995). Prosodie linguistique. In: Ducrot, Oswald & Jean-Marie Schaeffer (red.). *Nouveau dictionnaire encyclopédique des sciences du langage*. S.l., Seuil, 340-357.
- Damourette, Jacques & Edouard Pichon (1911-1930/1940). *Des mots à la pensée. Essai de grammaire de la langue française*. Tome second. Paris, Éditions d'Artrey.
- Fløttum, Kjersti (under udg.). *Quant à – thématisateur et focalisateur*. In: *Actes du Colloque de Caen, oct. 1997*.
- Fradin, Bernard (1990). Approche des constructions à détachement : inventaire. *Revue Romane* 25, 3-34.
- Gadet, Françoise (1991). Le parlé coulé dans l'écrit : le traitement du

- détachement par les grammairiens du XXe siècle. *Langue française* 89, 110-124.
- Geluykens, Ronald (1992). *From discourse process to grammatical construction: on left-dislocation in English*. Amsterdam/Philadelphia, John Benjamins Publishing Company.
- Halliday, Michael A. K. (1970). Language Structure and Language Function. In: John Lyons (red.). *New Horizons in Linguistics*. Harmondsworth, Penguin, 140-165.
- Korzen, Hanne & Henning Nølke (red.) (under udg.). *Det franske Sprog. Kapitel XII. Ledstilling*. Franskprojektet.
- Larsson, Eva (1979). *La dislocation en français*. Lund, C.W.K. Gleerup.
- Martin, Robert (1992²). *Pour une logique du sens*. Paris, PUF.
- Morel, Mary-Annick. (1992). Intonation et thématization. *Information grammaticale* 54.
- Muller, Claude (under udg.). La thématization des indéfinis en français: un paradoxe apparent. *Actes du Colloque de Caen, oct. 1997*.
- Nølke, Henning (1994a). *Linguistique modulaire : de la forme au sens*. Louvain-Paris, Peeters.
- Nølke, Henning (1994b). Informationsstruktur. Med fokus på fokus. *HERMES* 13, 251-279.
- Nølke, Henning (1997a). Note sur la dislocation du sujet : thématization ou focalisation? In: Kleiber, Georges & Martin Riegel (red.). *Les formes du sens*. Louvain-la-Neuve, Duculot, 281-294.
- Nølke, Henning (1997b). Anaphoricité et focalisation : le cas du pronom personnel disjoint. In: Mulder, Walter de, Liliane Tasmowski-De Ryck & Carl Vetters (red.). *Relations anaphoriques et (in)cohérence*, Amsterdam/Atlanta, Rodopi, 55-67.
- Nølke, Henning (under udg.). Il est beau le lavabo, il est laid le bidet. In: *Acta Universitatis Upsaliensis, Studia Romanica Upsaliensia*.
- Pohl, J. (1984). Documents pour servir à l'étude des phrases du type *Les fleurs, j'aime*. *Romanisches Jahrbuch*, Band 3536-58.
- Riegel, Martin, Jean-Christophe Pellat & René Rioul (1994). *Grammaire méthodique du français*. Collection linguistique nouvelle. Paris, PUF.
- Sabio, F. (1992). Les compléments antéposés en français parlé : analyse de deux types syntaxiques et prosodiques. *Recherches Sur Le Français Parlé* 11, 31-56.
- Stavinová, Zdenka (1985). Quelques réflexions à propos des fonctions de la dislocation. *Études romanes de Brno* XVI, 17-21.